

pi tárolás igen olcsó. Mindössze „nem ajánlott” jelzéssel látják majd el az illető művet.

A rendszer minden használojának (akár szerző, akár olvasó) regisztrálnia kell magát egy intézménynél, ahol egyedi azonosítót és jelszót kap. Mind az LT-ben, mind az LJ-ben bárki elhelyezheti publikációját. Minden olvasó kommentárt fűzhet a publikációkhoz. A témafelelősöknek viszont minősíteniük, osztályozniuk kell az írásokat. A rendszer a későbbiekben regisztrálja, hogy hányan használták az egyes műveket, az olvasókat pedig bátorítja arra, hogy értékeljék az olvasottakat. Kereséssel akár eleve ki lehet szűrni azokat a publikációkat, amelyekhez nem fűztek vagy egy bizonyos használo nem fűzött megjegyzéseket.

A hagyományos kiadói tevékenységhez hasonlóan a szerzők díjazás nélkül bocsátják írásukat az LJ vagy az LT rendelkezésére, vagy fizetnek is a közlésért. A bevett lapok a későbbiekben feltehetőleg szívesen fogadják majd az LJ-ben már vitára bocsátott írásokat. A kapott megjegyzéseket a szerzők a minőség jelzésére csatolhatják is írásukhoz. Nem várható, hogy az LT vagy az LJ azonnal felváltja a hagyományos kiadványtípusokat, azok anyagát ezért integrálni kell az LT-be. Ennek többnyire nincs akadálya, mert a szövegek szövegszerkesztővel készülnek. A művek használata után járó díj elszámolását még ki kell dolgozni.

Az LT-adatbázis feltöltéséhez a világ szakembereinek együttműködésére van szükség. Most keresik a megfelelő kliens-szerver szoftvert. Arra számítanak, hogy az LT minden szakterületen és minden oktatási szinten célszerűen lesz alkalmazható, és különösen a fejlődő országok számára lesz majd hasznos.

Hasonló vállalkozások már vannak: a Xanadu projekt (nem mindenki publikálhat benne), a Global Network Academy (hipertextben írott tankönyvek, virtuális iskolák vehetnek részt benne, szintén korlátozottan nyilvános), a szerzői jogi védelem alá nem eső interpediák (Interneten közzétett enciklopédiák), a grazi egyetem HyperG projektje, vagy akár a WWW (ebben nincs minősítési rendszer).

(Hegyközi Ilona)

KAPCSOLÓDÓ TERÜLETEK

Kiadói tevékenység

96/327

BARDEN, Philip: Multimedia document delivery - the birth of a new industry = Online CDROM Rev. 19.vol. 1995. 6.no. 321-323.p.

Multimédia kiadás - egy új iparág születése

Elektronikus publikáció; Multimédia; Számítógép-hálózat

A WWW elterjedése következtében felül kell vizsgálni az információ megjelenítésének és szolgáltatásának alapvető mechanizmusait. A szöveg, hang és a kép a WWW információs objektumainak integráns részévé vált. Mindennek még az is feltétele volt, hogy a PC-k száma elérje a kritikus tömeget, illetve, hogy az átlagos PC képes legyen grafikus, képi és hanganyagok kezelésére.

Az elektronikus publikálás története a 70-es években, a bibliográfiai adatbázisok megjelenésével kezdődött. Ekkor vált világossá, hogy a számítástechnika és a távközlés a könyvtártájékoztatási szakmában is teret nyer majd. A teljes szövegű adatbázisok gondolata a 70-es évek végén jelent meg, elterjedésük a vártnál lassabb volt. Az ASCII formátumú szövegekről kiderült, hogy nem tudják utánozni az akadémiai folyóiratok külső megjelenését. A 80-as évek közepén a szkennelési és optikai tárolási technológia révén a kép lett az elektronikus publikálási törekvések fő jellemzője. Az ADONIS program volt az első, amely a hagyományos folyóiratokhoz való képi hűség mellett az összetett indexe-

lési és visszakeresési problémákat is megoldotta. CD-ROM-on terjesztették, ami kézenfekvő megoldás volt, de a 80-as évek végén felmerültek a hálózatba kapcsolás nehézségei.

Az elektronikus folyóiratok szolgáltatási (és egyben tartalmi) modelljeit John Tagler nyomán a következőképpen összegezhetjük:

1. bibliográfiai adatok (CAPCAS),
2. egy bizonyos folyóirat elektronikus hozzáférhetősége (Nuclear Physics),
3. meglévő folyóirat továbbfejlesztett változata hipertext-ugrópontokkal (Immunology Today Online),
4. teljes szövegek tömeges szolgáltatása elektronikus folyóirat formájában (a TULIP-modell; optikai jelöléssel bevitt, szerkesztetlen ASCII szövegek és bittérképezéssel rögzített 300 dpi-s képek).

Az *UnCover* és az *Inside Information* szolgáltatás (nagy, teljes szövegű folyóiratcikk-adatbázisok) alapján ma már elképzelhetővé vált, hogy a könyvtárak csak a virtuális állományra törekedjenek. Egyre több kiadó teszi közzé multimédia-címeit CD-ROM-on. Az Elsevier és az OCLC 1995 végére 1000 folyóirat közzétételét jelentette be a 4. pontban ismertetett formátumban. Ez jól illusztrálja, hol tart ma az elektronikus publikálás: a kísérleti időszakról áttér a piaci működésre.

Technológiai oldalról a következők jelentették a húzóerőt: a szkennelési technológia és a nagy feloldóképességű képernyők fejlődése, a PC-k széleskörű hozzáférhetősége és használata, a hálózat bővülése és a sávszélesség növekedése, a forrásmegosztás terjedése, a nagymennyiségű számítógépes tárolási kapacitás árának esése.

A WWW, valamint a sokra képes böngésző szoftverek újfajta, többféle hordozóra (hang, video, „virtuális” objektumok) kiterjedő programokhoz vezettek az Egyesült Államokban (Digital Libraries Initiative, Informedia Digital Video Library Project, Stanford Integrated Digital Library Project, Digital Library Project, Alexandria Digital Library Project). Az Egyesült Királyságban 15 millió fontot szánnak egy elektronikus könyvtári programra, amely sokféle célra ad majd támogatást, többek között egy virtuálisvalóság-melléklettel rendelkező archeológiai multimédia-folyóiratra és a *SuperJournals* projektre.

A jövőben a technológiai fejlődés következtében a szakmai információszolgáltatás termékei

és a szolgáltatás módjai is radikálisan meg fognak változni. Az előfizethető elektronikus multimédia-folyóiratok cikkei videobetéteket és audio-kommentárokat tartalmaznak majd. A WWW-n létrejöhetnek majd egyes szakterületek videokönyvtárai, amelyekből továbbszerkeszthető felvételeket lehet majd megvásárolni.

A szakmai tájékoztatásban újfajta megközelítés válik szükségessé:

1. az elektronikus címtárak nemcsak a folyóiratokat és azok tartalmát tárják fel, hanem az új információs objektumokat és azok kapcsolódási pontjait is tartalmazzák majd,
2. az elektronikus publikációk lektorálásakor a tartalom mellett a formátum eredetiségét is figyelembe kell venni,
3. a könyvtári-tájékoztatói szakmának át kell értékelnie feladatkörét (a visszakeresés mellett újracsomagolás),
4. a multimédiának a szakmai tájékoztatás integráns részévé kell válnia,
5. a vállalkozóknak fel kell ismerniük az új technológiában rejlő lehetőségeket.

(Hegyközi Ilona)

96/328

BILINSKI, Lucjan: Książki, które wstrzasnely powojenna Europa = Poradnik Bibl. 1996. 1.no. 1-10.p. Bibliogr.

Könyvek, amelyek megrázták a háború utáni Európát

Könyvkiadás

1986-ban a nyugati tudósok és írók egy csoportja azáltal kívánt segítségére lenni a kelet-európai íróknak és kiadóknak, hogy jegyzékbe szedte azokat a műveket, amelyek a második világháború utáni időszakban mély benyomást tettek az emberekre, s ezáltal hozzájárultak a jaltai megállapodások keltette akadályok leküzdéséhez.

Ez a kezdeményezés nyert keretet az ún. *East European Publishing Project*-ben, amelynek 100 műből álló jegyzéke még kiegészült további 16 olyan művel, amely ugyan már a második világháború előtt jelent jelent meg, de igazi hatását a háború után fejtette ki. A véglegesnek tekintett jegyzéket a *The Times Literary Supple-*

ment tette közzé az 1995. évi frankfurti Nemzetközi Könyvvásár megnyitása előtt egy nappal (október 6-án).

A közzétett jegyzék csoportosítása: könyvek a második világháború előlőről (16 cím), a 40-es évek könyvei (21 cím), az 50-es évek könyvei (26 cím), a 60-as évek könyvei (23 cím), a 70-es évek könyvei (15 cím), végül a 80-as évek könyvei (15 cím). A jegyzékben – a szépirodalmi alkotásokon kívül – főként társadalomtudományi, ezen belül filozófiai, közgazdasági, szociológiai és pszichológiai művek szerepelnek.

Az alábbiakban – szerzőik betűrendjében – közöljük a szóban forgó „csúcsműveket” (zárójelben közölve azt is, hogy melyik évtizedben jelentek meg):

ARENDR, Hannah: *Eichman in Jerusalem* (60); *The Origins of Totalitarianism* (50). – ARON, Raymond: *L'opium des intellectuels* (50); *Mémoires* (80). – ARROW, Kenneth: *Social Choice and Individual Values* (50).

BARTHES, Roland: *Mythologies* (50). – BEAUVOIR, Simone de: *Le deuxième sexe* (40). – BELL, Daniel: *The Cultural Contradictions of Capitalism* (70); *The End of Ideology* (60). – BERGER, Peter: *The Capitalist Revolution* (80). – BERLIN, Issaiah: *Four Essays on Liberty* (60); *Russian Thinkers* (70). – BLOCH, Marc: *Apologie pour l'histoire ou Métier d'historien* (40). – BOBBIO, Norberto: *Il futuro della democrazia* (80). – BRACHER, Karl Dietrich: *Die totalitäre Erfahrung* (80). – BRAUDEL, Fernand: *La méditerranée et le monde méditerranée à l'époque de Philippe II.* (40). – BURNHAM, James: *The Managerial Revolution* (40).

CAMUS, Albert: *Carnets* (60); *L'étranger* (40); *Le Mythe de Sisyphe* (40). – CANETTI, Elias: *Masse und Macht* (60). – CHURCHILL, Winston: *The Second World War* (50). – COHN, Norman: *The Pursuit of the Millennium* (40). – COLLINGWOOD, R.C.: *The Idea of History* (40).

DAHL, Robert: *Who Governs? Democracy and Power in an American City* (60). – DJILAS, Milovan: *The New Class. An Analysis of the Communist System* (50). – DOUGLAS, Mary: *Purity and Danger* (60). – DWORKIN, Ronald: *Taking Rights Seriously* (70).

EATWELL, John: *The New Palgrave* (80, társszerzők: MILGATE, Murray és NEWMAN, Peter). – ELLADE, Mircea: *Images et symboles* (50). – ERICSON, Eric: *Gandhi's Truth* (60); *Young Man Luther* (50).

FEBVRE, Lucien: *Combats pour l'histoire* (50). – FOUCAULT, Michel: *Histoire de la folie à l'âge classique* (60). – FRIEDMAN, Milton: *Capitalism and Freedom* (60). – FROMM, Erich: *Der Furcht vor der Freiheit* (40).

GALBRAITH, Kenneth John: *The Affluent Society* (50). – GEERTZ, Clifford: *The Interpretation of Cultures* (70). – GELLNER, Ernest: *Nations and Nationalism* (80). – GERSCHENKRON, Alexander: *Economic Backwardness in Historical Perspective* (60). – GOFFMAN, Erving: *The Presentation of Self in Everyday Life* (50). – GRAMSCI, Antonio: *Quaderni del carcere* (60).

HART, Lionel Herbert: *The Concept of Law* (60). – HAVEL, Václav: *Living in Truth* (80). – HAWKING, Stephen: *A Brief History of Time* (80). – HAYEK, Friedrich: *Die Verfassung der Freiheit* (60). – HIRSCHMAN, Albert: *Exit, Voice and Loyalty* (70). – HORKHEIMER, Max: *Dialektik der Aufklärung* (40, társszerző: ADORNO, Theodor W.).

JACOBS, Jane: *The Death and Life of Great American Cities* (60). – JASPERS, Karl: *Der philosophische Glaube* (40). – JUNG, Carl Gustav: *Erinnerungen, Träume, Gedanken* (60).

KENNEDY, Paul: *The Rise and Fall of the Great Powers* (80). – KOESTLER, Arthur: *The God That Failed. Six Studies in Communism* (50, társszerző: CROSSMAN, Richard); *Darkness at Noon* (40). – KOLAKOWSKI, Leszek: *Glównie nurty marksizmu* (70). – KUHN, Thomas: *The Structure of Scientific Revolutions* (60). – KUNDERA, Milan: *The Book of Laughter and Forgetting* (80). – KÜNG, Hans: *Christ Sein* (70).

LE ROY, Ladurie Emanuel: *Les paysans de Languedoc* (60). – LEVI, Primo: *I sommersi e i salvati* (80); *Se questo è un uomo* (50). – LÉVI-STRAUSS, Claude: *La pensée sauvage* (60); *Tristes tropiques* (50). – LORENZ, Konrad: *Das sogenannte Böse* (60).

MALRAUX, André: *La condition humaine* (40). – MIŁOSZ, Czesław: *Zniewolony umysł* (50).

NEUMANN, Franz: *Behemoth: The Structure and Practice of National Socialism* (40). – NOZICK, Robert: *Anarchy, State and Utopia* (70).

ORWELL, George: *Animal Farm* (40); *Nineteen Eighty-four* (40).

PASTERNAK, Boris: *Doktor Zsivágó* (50). – PENROSE, Roger: *The Emperor's New Mind* (80). – POLANYI, Karl: *The Great Transforma-*

tion (40). – POPPER, Karl: The Open Society and Its Enemies (40).

RAWIS, John: A Theory of Justice (70). – RIESMAN, David: The Lonely Crowd (50). – RORTY, Richard: Philosophy and the Mirror of Nature (80).

SAMUELSON, Paul: Economics (40). – SARTRE, Jean-Paul: L'existentialisme est un humanisme (40). – SCHELLING, Thomas: The Strategy of Conflict (60). – SCHOLEM, Gershom: The Messianic Idea in Judaism... (70). – SCHUMACHER, Ernst Friedrich: Small is Beautiful (70). – SCHUMPETER, Joseph: Capitalism, Socialism and Democracy (40). – SCITOVSKY, Tibor: The Joyless Economy (70). – SEN, Amartya: Resources, Values and Development (80). – SIMON, Herbert: Models of Man, Social and Rational (50). – SKINNER, Quentin: The Foundations of Modern Political Thought (70). – SNOW, C.P.: The two Cultures and the Scientific Revolution (50). – STERN, Fritz: The Politics of Cultural Despair (60). – STRAUSS, Leo: Natural Right and History (50).

SZOLZSENYICIN, Alekszander: The Gulag Archipelago (70).

TALMON, J.L.: The Origins of Totalitarian Democracy (50). – TAYLOR, A.J.P.: The Struggle for Mastery in Europe (50). – THOMAS, Keith: Religion and the Decline of Magic (70). – THOMPSON, E.P.: The Making of the English Working Class (60). – TOYNBEE, Arnold: A Study of History (50).

WALZER, Michael: Spheres of Justice (80). – WITTFOGEL, Karl: Oriental Despotism (50). – WITTGENSTEIN, Ludwig: Philosophische Untersuchungen (50). – WRIGHT, Martin: Power Politics (40).

A 2. világháború előtt megjelent művek: BERTH, Karl: Credo. – BLOCH, Marc: A feudális társadalom. – BUBER, Martin: Én és te. – FREUD, Zsigmund: A kultúra mint a szenvedések forrása. – HEIDEGGER, Martin: A lét és az idő. – HUIZINGA, John: A középkor ősze. – HUXLEY, Aldous: A szép új világ. – KAFKA, Franz: A kastély. – KEYNES, John Maynard: Általános foglalkoztatás-, kamat- és pénzelmélet; A béke közgazdasági következményei. – ORTEGA Y GASSET, Jose: A tömegek lázadása. – POPPER, Karl: A tudományos felfedezés logikája. – WITTGENSTEIN, Ludwig: Logikai-filozófiai kézikönyv.

(Futala Tibor)

96/329

WALRAVENS, Hartmut: The role of Books in Print in the Russian book sector = Eur.Res.Lib. Coop. 6.vol. 1996. 1.no. 11-25.p.

A „Books in Print” (Új könyvek) szerepe az orosz könyvkereskedelemben

Könyvkiadás, könyvkereskedelem

A Nemzetközi ISBN Iroda német munkatársa röviden (de mégis alaposan) áttekinti a könyvszakma és a könyvtárak helyzetét a szovjet időszakban, összeveti az előnyöket (pl. a könyvek érték szerinti kezelése, könnyű terjesztése, elérhetősége, a kényelmes könyvtárellátás) és a hátrányokat (a sikeres könyvek új kiadásainak hiánya, az antikvár-forgalom motiválatlansága, a közönségigények nagy részének negligálása, az ideológiai szempontok túl nagy szerepe, a nyugati kiadványok nehéz beszerezhetősége stb.), majd jellemzi a jelenlegi helyzetet (az eladható irodalom előtérbe helyezése, a könyvterjesztés és a könyvtárellátás megoldatlansága, a szállítás drágasága és bürokratikusága, amely egyben drasztikusan lesűkítette a távolabbi vidékek választékát stb.).

Az ISBN-rendszeren alapuló, s a kiadók és terjesztők érdekeit szolgáló „Books in Print” típusú kiadványok előnyeinek taglalása után a szerző ismerteti az 1995-ben az orosz könyvkamara által kiadott orosz kísérleti változatot („Knigi v nalicii i pecati”), és javaslatokat tesz a tökéletesítésére (pl. az oroszországi inflációra való tekintettel a konkrét árak mellett vagy helyett az árszint jelzése, a tematikus felosztás helyett egyszerű betűrend, tárgyszavas és kulcsszavas indexekkel). A könyvszakma fejlődése érdekében a külső tényezőket is alaposan át kellene gondolni, pl. a jelenleg tűrhetetlen szállítási költségek mérséklését (a könyv-tarifa bevezetésével), a könyvekre kivetett magas adók csökkentésével.

(Mándy Gábor)

96/330

KOLGANOVA, A.: Pomoš, kotoraâ stanet skoroj. - Bibliotečnyj Buks in Print = Biblioteka. 1996. 1.no. 35-37.p.

Segítség, amely gyors lesz: könyvtári „Books in Print” Oroszországban

Könyvkereskedői katalógus

1995-ben jelent meg először az orosz „Books in Print”. A kötet az Orosz Könyvkamara és a kulturális minisztérium kezdeményezésére készült el. A kiadvány neve a könyvről szóló információ egész rendszerét takarja: mi kapható, mi van nyomdában, illetve mi szerepel a kiadói tervekben, ami nagyon megkönnyítheti az állománygyarapító könyvtárosok dolgát. Ugyanezt a célt szolgálja a kiadvány függelékében közölt könyvkiadói és könyvterjesztői címlista. A jegyzék az alapvető könyvészeti adatokon kívül a példányszámot, a formátumot, a kötést és az árat közli, valamint annotációt is tartalmaz a kiadványokról.

Az állománygyarapítással foglalkozók számára nem kell bizonygatni egy ilyen könyvészeti kiadvány értékét, fontosságát. Nagyon nehéz azonban az adatokat összegyűjteni a kiadóktól. A jelenlegi kötet kísérleti jellegű, az Oroszországban működő mintegy hétezer kiadó közül csak háromszáz könyveiről közöl információkat. A teljes körű számbavétel érdekében a kiadókat „nevelni” kell, és ez nem függ közvetlenül a „Books in Print” összeállítótól.

Ők másról tehetnek: a jelen kötetben alkalmazott tematikus (inkább műfajinak nevezhető) csoportosítás nehezíti a használatot. Még nagyobb nehézséget okoz a szerzői mutató hiánya. Javításra szorulnak a bibliográfiai tételek is (előfordul, hogy ugyanarról a könyvről két különböző leírás készül és különböző fejezetekbe kerül, nincs egységesítve a szerző neve stb.). Néha megtévesztőek az annotációk.

A hibák ellenére is a könyves szakma nagy, összefogást igénylő vállalkozása a „Books in Print”, amely a nyomtatott változaton kívül elektronikus formában is megjelent.

(Rácz Ágnes)

Mi az ISBN? Nemzetközi szabványos könyvszámozás Oroszországban

Előzetes kiadványszámozás

A könyveket azonosító ISBN alkalmazásának külföldön már több mint 20 éves hagyománya van. Ez a kódszám leegyszerűsíti a könyvek nyilvántartását a nagy „könyves” (könyvkiadói, könyvterjesztői, könyvtári, bibliográfiai) rendszerek belső folyamataiban, és megkönnyíti a rendszerek egymás közötti számítógépes kommunikációját. A számat a könyv már „kézirát korában” megkaphatja, így mint kötelező bibliográfiai adat nagyon alkalmas minden rendszer számára, a *Books in Print*-től kezdve a könyvkereskedői raktárkészletek nyilvántartásán át, az elektronikus úton való könyvrendelésig, illetve a könyvtári azonosítóként való alkalmazásáig.

Oroszországban az ISBN-t 1987-ben kezdték alkalmazni. 1995 szeptemberéig az ISBN-ügynökség kb. 6000 könyvkiadót regisztrált. 1995-ben kezdődött meg az ügynökség számítógépes rendszerének üzemszerű működése.

Az orosz nemzeti ISBN-ügynökség az Orosz Könyvkamara keretében működik. Az önálló részleget 1995-ben hozták létre. Alkalmazni kezdték a nemzetközi csereformátumot, és mágneslemezen szolgáltatják a nemzetközi ISBN-ügynökségnek az orosz kiadók adatait.

Az ISBN alkalmazásában nehézségek is jelentkeznek, pl. sok a tapasztalatlan kiadó; sok az olyan változás a kiadók működésében, amelyet „elfelejtene” az ügynökség tudomására hozni – emiatt sokszor ugyanaz a kiadó többször is kér ISBN-azonosítót; a kis, tízkönyves kiadóként induló cég százas nagyságrendben jelent meg könyveket, és így ötjegyű azonosítója nem elégséges kiadványai regisztrálására stb.

Az ügynökség útmutatót állított össze a kiadók számára a hibák kiküszöbölése érdekében, és példatárat szerkesztett a tipikus hibákból. Az orosz nemzeti bibliográfiában külön mutató közli a hibás ISBN-számokat, illetve a javításukat. Erőfeszítéseik nyomán az 1994. évi 10%-ról 1995-ben 3%-ra csökkent a hibák száma.

Ma még nehézkes a kiadók pontos azonosítása is a sok változás miatt, pl. városnevek, utcanevek változnak meg, az új kiadók gyakran költöznek. Sajnos, emiatt a nemzetközi ügynökségbe is megbízhatatlan adatok kerülnek. Tör-

96/331

SMUROVA, N.I.: Čto takoe ISBN? Meždunarodnaâ standartnaâ numeracia knig v Rossii = Biblioteka. 1996. 1.no. 30-32.p.

vényszerű, hogy a legtöbbet hibázó kiadókat a legnehezebb megtalálni.

A hibák kiderítésében jó eredményt hozott az a kísérlet, amelyben a könyvtárak az ISBN-szám alapján rendelték meg a könyvek bibliográfiai rekordját, és előfordult, hogy a hibás ISBN-szám miatt nem azt a rekordot kapták a Könyvkamarától, amelyre számítottak. Igazi áttörés akkor várható, ha a nyomdaiparban és a könyvkereskedelemben szélesebb körben alkalmazzák majd az új technológiát, és a kiadók maguk ügyelnek az ISBN-szám helyességére, máskülönben üzleti veszteségekkel kell számolniuk.

Az ISBN bevezetését a politikai változások is nehezítik. Az ország azonosítására 1987-ben a Szovjetunió az 5-ös számot kapta, ez most a tagállamok kiválásával már nem megfelelő. Több államban új ügynökségek alakultak, de pl. Tadzsisztán és Kirgizia a moszkvai ügynökségre bízta képviselőjét.

A megoldást az ISBN teljes körű alkalmazása nyújthatja. Ma még mind a könyvkereskedelemben, mind a könyvtárügyben számos akadálya van ennek: elsősorban a szükséges technikai eszközök és az anyagiak hiánya. Ezzel együtt Oroszországban is van már könyvtár, amely gépi rendszere alapvető azonosítójaként használja az ISBN-számot (az Orosz Tudományos Akadémia természettudományi könyvtára). Csak lassan terjed a vonalkódok alkalmazása is, bár már erre is van pozitív példa.

(Rácz Ágnes)

96/332

MOROZOVSKIJ, M.: Lûbovnyj roman na rossijskom rynke = Biblioteka. 1995. 12.no. 57-61.p.

Szerelmes regény az oroszországi piacon

Könyvkereskedelem; Nőolvasó; Szépirodalom

A szerelmes regény mint speciális műfaj a század elején Angliában indult hódító útjára, majd Kanadában és az Amerikai Egyesült Államokban vált hatalmas üzletté. Közvetételéről külön kiadók hosszú sora gondoskodik.

1994 folyamán Angliában az összes eladott könyv 7,8%-a tartozott ehhez a műfajhoz, az

USÁ-ban 1992-ben 177 millió példány kelt el belőle, 885 millió dollárt kitevő összegért.

Oroszországban a szerelmes regény kiadására csak a 90-es évek elején nyílt lehetőség. 1994 folyamán mintegy 40 sorozatban 500 címet kitevő választék került a piacra. Az átlagos példányszám 32 ezer volt. Az 1995-re vonatkozó prognózis 600 címet említi.

A szerelmes regény iránti kereslet olyan nagy, hogy a kiadók időnként nem is tudnak elég kéziratot felhajtani, úgyhogy a sorozatokba kénytelenek más műfajú irodalmat is „beszuszterolni”. Egyébként a kiadott könyvek túlnyomó része külföldi szerző(nő)k tollából származik. Eredeti orosz mű egyelőre „fehér holló”. (A felmérések szerint a „külföldiség” kívánalma a szerelmes regények olvasóinak 46,4%-ánál szerepel; orosz eredetű műveket csak 13,6% kívánna; a maradéknak az ilyen és olyan szerzőjű olvasmány egyaránt megfelel.)

A fordításban megjelenő szerelmes regények többségének népszerűsége Nyugaton már jórészt „lecsengett”, miközben a mai „sztárok” (pl. D. Steel) munkái is utat találnak az orosz közönséghez.

Jellemző az orosz viszonyok képlékenységére, hogy a szerelmes regényekről különösen nehéz bibliográfiai információkat szereznii, még nehezebb megvenni őket, mivel a kiadók szinte mindegyike más és más terjesztési mechanizmust fejlesztett ki. De a „túlkereslet” miatt így is virágzik az üzlet.

A szerelmes regény nőknek szánt és zömmel nők által fogyasztott irodalom, bár irodalmi rangját sokan tagadják vagy legalábbis kétségbe vonják. Mindazonáltal a valóban „egy kaptafára készült” darabokon kívül vannak egyfajta realizmusba hajló darabjai is (különösen az angliai szerzők produkálnak ilyeneket).

E regények hősei legtöbbször az első látásra beleszeretnek egymásba, majd a boldog végki-fejlethez korántsem rózsás utat tesznek meg. Nem közömböseik e regények külsőségei sem (tájak, épületek, társadalmi környezet stb.). Tilos a durva szex, általában a parlagiasság. Ennek ellenére a műfajon belül egyre több változat alakult ki (érzelgős, bűnügyi, fantasztikus, időskori, második házassági irányzat).

Érdekes, hogy a szappanoperák fogyasztóihoz képest a szerelmes regények fogyasztói jóval értelmesebb kategóriába tartoznak. A szerző részvételével készült (közelebről nem jellem-

zett) felmérés szerint 1994 októberében a szerelmes regények „átlagolvasója” a következőképpen nézett ki: 38 éves nő, akinek a középiskolainál magasabb végzettsége van, műszaki vagy egyéb végzettségének megfelelő munkaviszonyban áll, illetve alkalmazott, túlnyomórészt (5 esetből 3 esetben) házasságban él, gyerekei vannak (az átlag 1,5 gyerek), családjának jövedelme pedig 320 ezer rubel. Az átlagtól sok a fel- és a lefelé mutató eltérés: egészen magasan képzett nők és segéd munkások egyaránt talál-

hatók hívei között. Hasonló eltérések vannak az olvasók korát illetően is.

A pszichiáterek egy része a szerelmes regényekkel biblioterápiát művel, minthogy alkalmasnak találja őket a nők lelki egészségének helyreállításában való részvételre. Ezzel szemben a kemény feministák a szerelmes regényt a nők számára előállított pornográfiának, a férfiak társadalmi uralmát konzerváló ópiumnak tartják.

(Futala Tibor)

Az ismertetett cikkek forrásai:

- ABI-Tech. – ABI-Technik (DE)
 Art Libr.J. – Art Libraries Journal (GB)
 Aslib Proc. – Aslib Proceedings (GB)
 Audiov.Lib. – Audiovisual Librarian (GB)
 Austr.Lib. – Australian Library Journal (AU)
 Biblioteka – Biblioteka (RU)
 Bibliotekarz – Bibliotekarz (PL)
 Bibliotekovedenie – Bibliotekovedenie (RU)
 Bibliothek – Bibliothek. Forschung und Praxis (DE)
 Bibliotheksdienst – Bibliotheksdienst (DE)
 Bottom Line – The Bottom Line (US)
 Buch Bibl. – Buch und Bibliothek (DE)
 Bull.Bibl.Fr. – Bulletin des Bibliothèques de France (FR)
 Cape Libr. – Cape Librarian (ZA)
 Cat.Classif.Q. – Cataloging and Classification Quarterly (US)
 Coll.Res.Lib. – College and Research Libraries News (US)
 Čtenář – Čtenář (CS)
 Doc.Bibl. – Documentation et Bibliothèques (CA)
 El.Lib. – Electronic Libraries (I)
 Eur.Res.Lib. – European Research Libraries Cooperation (I)
 FID News Bull. – FID News Bulletin (I)
 i. – i. (CZ)
 IFLA Newsletter – IFLA Newsletter (I)
 Int.Forum Inf.Doc. – International Forum on Information and Documentation (I)
 Interlend.Doc.Supply – Interlending and Document Supply (GB)
 J.Acad.Lib. – The Journal of Academic Librarianship (US)
 J.Am.Soc.Inf.Sci. – Journal of the American Society for Information Science (US)
 J.Educ.Lib. – Journal of Education for Library and Information Science (US)
 J.Inf.Sci. – Journal of Information Science (GB)
 J.Interlib. – Journal of Interlibrary Loan, Document Delivery and Information Supply (US)
 J.Lib. – Journal of Library Administration (US)
 Libr. – Library Administration and Management (US)
 Libr.J. – Library Journal (US)
 Libr.Manage. – Library Management (GB)
 Libr.Rev. – Library Review (GB)
 Libr.Trends – Library Trends (US)
 Libri – Libri (I)
 Online CDROM Rev. – Online & CDROM Review (I)
 Poradnik Bibl. – Poradnik Bibliotekarza (PL)
 Program – Program (GB)
 Public Libr.J. – Public Library Journal (GB)
 Public Acc.Serv.Q. – Public and Access Service Quarterly (US)
 Res.Shar. – Resource Sharing and Information Networks (US)
 RQ – RQ (US)
 Spec.Lib. – Special Libraries (US)
 Tech.Serv.Q. – Technical Services Quarterly (US)